

Lausunto: Uusimaa-PKS-Helsinki sote-erillisselvityksen loppuraportti

Uudenmaan, pääkaupunkiseudun tai Helsingin mahdollisen sote-erillisselvityksen loppuraportissa esitetään, että jatkovalmistelu pohjautuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämiseen neljän itsehallinnollisen alueen ja Helsingin kaupungin toimesta. Myös erikoissairaanhoidon järjestämisvastuu olisi ensisijaisesti alueilla. HUSin toissijaisesta järjestämisvastuusta säädettäisiin lailla.

1. Ottaako raportissa esitetty malli riittävässä määrin huomioon alueen erityispiirteet sosiaali- ja terveydenhuollossa?

- kyllä
- kyllä pääosin**
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Sanallinen vastaus:

Sote-uudistuksen tavoitteena tulee olla laadukkaat ja kustannusvaikuttavat palvelut.

Esitetty aluejako on sosiaali- ja terveystalouden näkökulmasta hallittava ja huomioi Uudenmaan mittakaavan yhden maakunnan mallia paremmin. Viiden alueen mallissa vältetään osa niistä taloudellisista ja toiminnallisista fuusioriskeistä, joita yhden alueen mallissa olisi syntynyt. Esitetyllä mallilla ratkotaan myös Uudenmaan pienempien kuntien haasteita sosiaali- ja terveystalouden järjestämisessä.

Esitetty malli kuitenkin heikentää edellytyksiä vastata kasvavien kaupunkien erityisiin yhteiskunnallisiin haasteisiin eriyttämällä sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut muista perustaloudellista. Sosiaali- ja terveystalouden yhteistyö kasvatus-, opetus-, työllisyys- ja kotouttamispalvelujen kanssa on korostuneen tärkeää nopean kasvun, kaupungistumisen ja kansainvälisen muuttoliikkeen haasteiden hallinnassa.

Espoo ei ylipäättäen pidä tarkoituksenmukaisena kolmannen (itse)hallinnollisen tason perustamista kasvaville kaupunkiseuduille. Erityisen kriittistä on tulevan rahoitusratkaisun suunnittelu. Espoo pitääkin myönteisenä raportin kirjausta, että rahoitusratkaisun valmistelussa otetaan huomioon ja arvioidaan mallin vaikutuksia kasvavien kaupunkien ja kuntien elinvoimaan, investointikykyyn ja -tarpeisiin nähden pitkällä aikavälillä.

Raportti ei ota kantaa sote-palvelujen rahoitukseen. Jatkovalmistelussa on tärkeä varmistaa, että rahoituksen kriteereissä huomioidaan realistisesti Uudenmaan erityiset palvelutarpeet: vieraskielisen väestön suuri ja nopeasti kasvava osuus ja kaupungistumiseen kytkeytyvät sosiaaliset haasteet.

2. Ottaako raportissa esitetty malli riittävässä määrin huomioon alueen erityispiirteet pelastustoimessa?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Sanallinen vastaus: Raportissa esitetty malli mahdollistaa nykyisen kaltaisen pelastustoimen alueratkaisun ja ensihoidon järjestämiskäytännön. Esitetty Länsi-Uudenmaan sote-alue on sama kuin nykyisen Länsi-Uudenmaan pelastustoimen alue. Espoo ja muut alueen kunnat ovat olleet tyytyväisiä pelastustoimen nykyiseen järjestämiskäytännöön, yhteistyön toimivuuteen ja palvelujen toimivuuteen.

3. Mahdollistaako esitetty erillisratkaisumalli pääsyn tarpeenmukaisten ja riittävien sote-palvelujen piiriin paremmin kuin yhden alueellisen järjestäjän malli?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Sanallinen vastaus: Esitetty Uudenmaan erillisratkaisumalli on muutoksena hallittavampi kuin yhden alueellisen järjestäjän malli. Esitetty aluejako pienentää fuusion riskejä merkittävästi yhden alueellisen järjestäjän malliin verrattuna. Esitetty aluejako on järkevin Uudellemaalle, koska se tarjoaa kestävästi sote-ratkaisun myös pienemmille Uudenmaan kunnille.

4. Mahdollistaako erillisratkaisu yhteen sovitettujen asiakaskohtaisten perustason sote-palvelukokonaisuuksien toteutumisen alueella paremmin kuin yhden alueellisen järjestäjän malli?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Sanallinen vastaus: Esitetty erillisratkaisumalli on muutoksena hallittavampi kuin Uudenmaan yhden alueellisen järjestäjän malli ja siten riskittömämpi.

5. Mahdollistaako erillisratkaisu erikoistason palvelujen toteutumisen alueella paremmin kuin yhden alueellisen järjestäjän malli?

- kyllä
- kyllä pääosin

- ei pääosin
- ei
- ei kantaa**

Sanallinen vastaus: Alueratkaisulla ei ole merkittävää vaikutusta erityistason palvelujen toteutumiseen.

6. Mahdollistaako erilliskorjaus perus- ja erikoistason sosiaali- ja terveyspalvelujen toiminnallisen integraation alueella?

- kyllä**
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Sanallinen vastaus: Korjaus parantaisi integraation edellytyksiä nykyiseen järjestelmään verrattuna. Ohjattavuus paransi järjestämisvastuun keskittyessä itsehallinnollisille alueille ja ohjaavien tahojen määrän vähentyessä viiteen.

7. Esityksen mukaisesti erikoissairaanhoidon järjestämisvastuu olisi yleisesti ja ensisijaisesti itsehallinnollisilla alueilla, HUSin järjestämisvastuu lakiin perustuvaa ja järjestämissopimuksella sovitettavaa vastuuta. Onko raportissa kuvattu korjaus mielestänne sote-palvelujen järjestämisen näkökulmasta sekä hallinnollisesti ja HUSin omistajaohjauksen näkökulmasta toteuttamiskelpoinen ja turvaako se sote-palvelujen järjestämisen alueella?

- kyllä**
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Sanallinen vastaus: Korjaus parantaisi integraation edellytyksiä nykyiseen järjestelmään verrattuna. Ohjattavuus paransi järjestämisvastuun keskittyessä itsehallinnollisille alueille ja ohjaavien tahojen määrän vähentyessä viiteen.

8. Turvaako erilliskorjaus sote-palvelujen järjestämiselle riittävän kantokykyiset alueet?

- kyllä**
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Sanallinen vastaus: Raportin esityksen mukaan Länsi-Uudenmaan itsehallintoalue olisi kantokykyinen ja tarkoituksenmukainen. Länsi-Uudenmaan sote-alue olisi 470 000 asukkaan

(väestö 1.1.2020) väestöpohjalla yksi Suomen suurimmista. Voimakkaasti kasvava Espoo lähialueineen varmistaisi alueen kantokyvyn myös tulevaisuudessa. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan alueen väestö kasvaisi vuoteen 2035 mennessä 526 000:een. Länsi-Uudenmaan kunnat ovat väestön ikääntymisessä eri vaiheissa, joka osaltaan tasapainottaisi tulevaa kehitystä.

9. Turvaako erilliskorjaus asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumisen?

- kyllä**
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Sanallinen vastaus: Kyllä, paremmin kuin yhden maakunnan korjaus Uudellamaalla.

10. Toteutuuko demokratia erilliskorjauksessa perustuslain edellyttämällä tavalla? (ks raportin luku 3) Jos ei, niin miten esityksen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia voitaisiin vahvistaa?

Sanallinen vastaus: Esitetty korjaus olisi merkittävästi kansanvaltaisempi kuin yhden maakunnan korjaus Uudellamaalla.

11. Toteutuuko palvelujen yhdenvertaisuus esitettyssä mallissa paremmin kuin yhden järjestäjän mallissa?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa**

Sanallinen vastaus: Palvelujen yhdenvertaisuus on varmistettavissa sekä alueellisessa että yhden järjestäjän mallissa.

12. Mahdollistaako erilliskorjaus kielellisten oikeuksien toteutumisen alueella paremmin kuin yhden järjestäjän mallissa?

- kyllä**
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei

- o ei kantaa

Sanallinen vastaus: Esitetystä mallissa erityisesti Länsi- ja Itä-Uudenmaan itsehallintoalueista muodostuisi vahvoja ruotsinkielisten palvelujen järjestäjiä. Edellytykset tosiasialliseen kielellisten oikeuksien toteutumiseen niillä alueilla, joilla ruotsinkielisten määrä on suurin, olisi vahvempi kuin yhden järjestäjän mallissa. Mahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttää kielellisten näkökulmien huomioimista jo suunnitteluvaiheessa.

13. Millä toimenpiteillä ja missä palveluissa kielellisiä oikeuksia voitaisiin vahvistaa?

Sanallinen vastaus:

Ruotsinkielisten sote-erityispalvelujen saatavuutta voidaan parantaa kaikissa palvelukokonaisuuksissa. Palvelujen tarjoaminen asiakkaan omalla kielellä on tärkeä laatutekijä. Ruotsinkielistä osaamista ja henkilöstöresurssia voidaan käyttää asiakaslähtöisemmin laajemmalla alueella. Ohjaus, neuvonta ja digipalveluissa on saavutettavissa skaalaetuja nopeallakin aikavälillä. Palvelujen kehittäminen mahdollistuu, kun johtaminen perustuu kutakin kieliryhmää koskevaan asianmukaiseen tietoon.

14. Millaisia vaikutuksia arvioitte erillISRatkaisulla olevan osana hallituksen linjaamaa valtakunnallista kokonaisratkaisua?

Sanallinen vastaus:

Esitetty erillISRatkaisu poikkeaa vain vähän valtakunnallisen ratkaisun päälinjoista. ErillISRatkaisussa Uudenmaan viisi sotealuetta ovat kooltaan lähempänä esitettyjä maan muita itsehallintoalueita. Mahdollinen HUS:n tai Helsingin asemaa koskeva erityissääntely ei voi katsoa vaikuttavan kokonaisratkaisuun.

Voimakkaasti kasvavien kaupunkiseutujen näkökulmasta oleellista ei ole vain sote-palveluiden järjestämisvastuu sekä niiden tiivis yhteys kaupunkien muihin palveluihin, vaan ratkaisevaa on myös se, miten ja millä mallilla palvelut tulevaisuudessa rahoitetaan. Uudenmaan erillISRatkaisun rinnalla myös koko sote-uudistusta ja erityisesti sen rahoitusratkaisua tulee valmistella hyvässä yhteistyössä niin kaupunkien kuin koko kuntakentän kanssa.

15. Ehdotuksia itsehallinnollisten alueiden nimiksi?

Sanallinen vastaus:

--

16. Muut vapaamuotoiset huomiot loppuraportista

Sanallinen vastaus:

Raportti vastaa kuntien esittämiin huoliin lähinnä aluejaon osalta.

Espoo pitää edelleen kolmiportaista hallintoa haitallisena kaupungin kestäväälle kasvulle ja asukkaiden palvelujen järjestämiselle.

Sote-uudistuksen rahoitus ei voi perustua edellisen vaalikauden ratkaisuihin. Voimakkaasti kasvavien kaupunkiseutujen näkökulmasta oleellista ei ole vain sote-palveluiden järjestämisvastuu sekä niiden tiivis yhteys kaupunkien muihin palveluihin, vaan ratkaisevaa on myös se, miten ja millä mallilla palvelut

tulevaisuudessa rahoitetaan. Uudenmaan erillISRatkaisun rinnalla myös koko sote-uudistusta ja erityisesti sen rahoitusratkaisua tulee valmistella hyvässä yhteistyössä niin kaupunkien kuin koko kuntakentän kanssa.

Edellisen rahoitusmallin valuviat on viisasta korjata heti. Edellisen vaalikauden sote-rahoitusmallin suurimmat epäkohdat liittyivät kasvavien kaupunkien ja kuntien väestönkasvun vaatimien investointien toteuttamismahdollisuuksien radikaaliin heikentämiseen, millä olisi ollut laajakantoisia haitallisia vaikutuksia kestävään kaupungistumiskehitykseen sekä koko maan suotuisan talouskehityksen turvaamiseen. Investoinnit olisi mallissa pitänyt rahoittaa kolmanneksen pienemmillä tuloilla.

Aiempi malli ei kohdellut kuntia yhdenvertaisesti. Yhteisöverotulojen leikkaus ja kiinteistöveron sisällyttäminen verotulotasaukseen olisivat vieneet verotuloja erityisesti pääkaupunkiseudulta. Kunnallisveroprosentin tasasuuruinen leikkaus kaikilta kunnilta olisi rokohtanut kasvavien kaupunkien tuloista huomattavasti suuremman suhteellisen osuuden kuin pienemmillä kunnilla. Lisäksi kunnallisverotulopohjasta olisi kokonaisuutena siirtynyt valtiolle enemmän varoja kuin mitkä ovat kuntien sote-toimintojen kustannukset.

Malli olisi edelleen johtanut kuntien ja kuntakonsernien suhteellisen velkaantuneisuuden kasvuun, koska lainakanta olisi jäänyt nykyisellään kaupunkien vastuulle verorahoituksen supistuessa samanaikaisesti. Malli olisi myös johtanut valtionosuuksien määrän suhteelliseen kasvuun kaupunkien rahoituksessa ja lisännyt siten kaupunkien riippuvuutta valtion päätöksistä.

Kuntien tulojen keruu ja siirto valtiolle maakuntien rahoitusta varten on mahdollista toteuttaa usealla eri tavalla. Vaihtoehtoisia malleja sekä niiden vaikutuksia tulisi analysoida perusteellisesti tiiviissä yhteistyössä kuntakentän kanssa. Sote-rahoitusmallin valinnan tulee perustua tutkittuun tietoon ja yhteisesti jaettuihin vaikutusarvioihin. Vain näin on mahdollista turvata kuntien yhdenvertainen kohtelu sekä löytää taloudellisesti kestävä ratkaisu koko julkisen talouden kokonaisuutta tarkastellen.

Sote-uudistuksen rahoituksella tulee ratkaista ennen kaikkea sote-palvelujen rahoitus. Omana asianaan valtion tulee ratkaista verotulopohjaltaan taantuvien kuntien rahoituksen riittävyys sekä rahoitusperiaatteen toteutuminen niissä palveluissa, jotka sote-uudistuksen jälkeen jäävät kuntien järjestämisvastuulle.

Sote-uudistuksen rahoitusmallia valmisteltaessa turvataan kuntien tasapuolinen kohtelu väestönkasvun vaatimukset huomioiden. On koko maan etu, että pääkaupunkiseutu ja sen kaupungit kykenevät tulevaisuudessakin investoimaan niin liikenteeseen kuin kasvavan väestön tarvitsemiin palveluihin. Mikäli kaupungistumisen kestävässä hoidossa epäonnistutaan, kärsii siitä vastaavasti koko Suomi.